بسم الله الرحمن الرحيم

ސިވިލް ކޯޓު

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުގޮތް

4052-CVC-2025

މޯލްޑިވްސް އިސްލާމިކް ބޭންކް ޕލސ ވ. ޖުޕްލެކްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އަދި އިތުރު 5 ފަރާތެއް

ޤަރުޟު ހިމެނޭ ބޭންކިންގ މުޢާމަލާތްތަކާގުޅޭ މައްސަލަ

ދުކްތޫރު ޤާޟީ
ޤާޟީ ފައިސަލް އާދަމް

ނިމުނު ތާރީޚު
01 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1448
10 ނޮވެމްބަރު 2026

ދައުވާކުރާ ފަރާތް

މޯލްޑިވްސް އިސްލާމިކް ބޭންކް ޕލކ
(C-0255/2010)

ދައުވާލިބޭ ފަރާތް

1- ޑުޕްލެކްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
(ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު:C-578/2007)

2- އަޙްމަދު އަސްލަމް، އޯކިޑްވާރީ، ގއ. ދެއްވަދޫ
(އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063039)

3- އަޙްމަދު ސަޢީދު، ސައިމާގެ، ގއ. ދެއްވަދޫ
(އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063245)

4- އަޙްމަދު ޝަފްރީދު، ގޯއި ނަންބަރު 11088 (ވާރުގެ) މާލެ
(އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A040091)[1]

5- މުޙައްމަދު ޙަމްދާން ބާޒިލު، ފެހިވިދުވަރުގެ، ސ. ހުޅުދޫ
(އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A277347)

6- މުޙައްމަދު ފިރާސް، ސެވަންސީ، ގއ. ދެއްވަދޫ
(އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A062152)

ރަޖިސްޓަރީކުރުން ތާރީޚު

01 ޖުމާދަލްއޫލާ 1447

23 އޮކްޓޫބަރު 2025

---

[1] ދައުވާ ފޯމުގައި އެޑްރެސް ކަމަށް ލިޔެފައި ވަނީ [illegible]، ގއ. ދެއްވަދޫ އެވެ. ނަމަވެސް، މި ދިފާޢުގައި އެޑްރެސް ލިޔެފައި ވަނީ އައިޑީކާޑުގައި ވާ ގޮތަށެވެ.

ދައުވާގެ ޚުލާޞާ

މިއީ، ގދ. ތިނަދޫ، އޯކިޑްވިލާ، އަޙްމަދު އަސްލަމް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063039) އާއި، ގދ. ތިނަދޫ، ސަރައިމާގެ، އަޙްމަދު ސަޢީދު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063245) އާއި، މާލެ، ގޯޅި ނަންބަރު 11088 (ވާރުގެ)، އަޙްމަދު ޝަފީޤު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A040091) އާއި، ސ. ހުޅުދޫ، ފެހިވިދުވަރުގެ، މުޙައްމަދު ޙަމްދާން ޒާހިރު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A277347) އާއި، ގދ. ތިނަދޫ، ސޯވަންސީ، މުޙައްމަދު ފިރާސް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A062152) ("ދަޢުވާކުރާ ފަރާތްތައް") ދަޢުވާކުރަނީ، ޒީޕްލާސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު:C-578/2007) ("ދައުވާލިބޭ ފަރާތް(ތައް)") ގެ އެދުމަކަށް ބޭކަރ ބޭންކު ނަންބަރު MIB/FIN-01/2022/282 ގައި ބޭންކުން ދޫކުރި ސަރަޙައްދަކަށް އެއްބަސްވެގެން، USD500,000.00 (ފަސް ލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ސާފު އަދަދު ލިސްޓެޑް ފައިނޭންސިންގ ފެސިލިޓީއެއް ދޫކުރެވިފައިވާއިރު، ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުން އެއްބަސްވުމުގައި ވާޢަދުވީ ފަދައިން ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާތީ، މި ފެސިލިޓީގެ ފައިސާއާއި، މާކަޕާއި، ހަމަކުރުމަށް "މަންތްލީ ރެންޓަލް" ފައިސާއާއި، ލޭޓް ޕޭމެންޓް ޗާރޖް ފައިސާ އެދުނު ފަރާތަށް ލިބެންޖެހޭ ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ ރަހުނާއި ޖާމިނުވި ފަރާތްތަކުން، ފައިސާ ދެއްކުމަށް ބޭންކާ ދެކޮޅަށް ހުށަހެޅި ދައުވާއެކެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަން

1. ބުނެވުނު ދައުވާ މި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 101 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުވާ ފޮނުވައިދީ މި ކޯޓުން ޖަވާބު ހުށަހެޅުމަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކަށް އެންގުމަށް ޖަވާބުދާރީވެފައި ވެއެވެ. ދައުވާ ފޮނުވައި ޖަވާބުހުށަހެޅުމަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދިން މުއްދަތުން ދައުވާއަށް ޖަވާބުދޭންވާނެ ކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، އެގޮތުން ޖަވާބު 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ މުއްދަތުގައި ދޭންޖެހޭނެކަމަށް އެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ. ނަމަވެސް، މުއްދަތު ހަމަވުމުން ދިޔައިރު، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން މި ދައުވާއަށް އެއްވެސް ޖަވާބެއް ދީފައި ނުވެއެވެ.

2. އެހެންނަމަވެސް، ގއ. ދެއްވަދޫ، އޯކިޑްވިލާ، ހުސައިން ހައްޖާމް ސޮއިކޮށް، 19 ނޮވެންބަރު 2025 ގައި ދަޢުވާ ފޯމާ ހަވާލުވިކަން އަންގާ ލިޔުން ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ. އަދި ހަމަ އެފަރާތުން ސޮއިކޮށް މުޅި ދަޢުވާއަށް އެއްބަސްވާ ފޯމު ވެސް ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ. އެގޮތުން އެ ފޯމު ހުށަހަޅަނީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ ހައިސިއްޔަތުން ކަމަށް ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.

3. ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ ވަކީލަކީ ހިޝާމް ސަލްސަބީލް، މަރްޔަމް ސަލްސަބީލާ ވެސް ހިލްމީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ ނަމުގައި މުޅި ދަޢުވާއަށް އެއްބަސްވާ ނުވަތަ ދަޢުވާ އަށް އިންކާރުކުރާކަން ވަކިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމަށް ކޯޓުން ބަލައިގަންނަވާނީ، އެފަދަ ކަރުދާސްތައް މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ފައިލުކޮށް ވަކާލާތު އަންގާ ލިޔުމެއް ކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމަށް ކޯޓުންއަންގާފައި، އެ ލިޔުންތައް ކޯޓު ބަލައިގަތުމަށް 20 ނޮވެންބަރު 2025 ގައި ޢިލްމީ މުއްދަތެއް އެންގުމަށް ވެއެވެ. އެގޮތުން ކޯޓުގެ އިލްތިމާސްގެ ޖަވާބު ލިބިފައި ނުވާތީ، ލިޔުންތައް ހުށަހަޅުއްވުމަށް 30 ނޮވެންބަރު 2025 ގައި ވަނަ މުއްދަތެއް އެންގުމަށް ވެއެވެ. އެގޮތުން ކޯޓުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އެ ލިޔުންތަކާއި ވަކާލާތު ލިޔުންތައް ކޯޓަށް ނުހުށަހަޅާތީ ވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ލިޔުންތައް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައި ނުދެވޭތީ، 10 ޑިސެންބަރު 2025 ގައި އަންގާފައިވާ ލިޔުންތައް ކޯޓަށް އަދިވެސް ނުހުށަހަޅާތީ، ވަކިން މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅުއްވުމަށް ވެއެވެ. އަދި އޭގެފަހުން، 13 ޖަނަވަރީ 2026 ގައި ވެސް ކަރުދާސްތައް ހުށަހަޅައި ނުދީފައި ވެއެވެ. އަދި އެހެނިހެން، 28 ޖަނަވަރީ 2026 ގައި ވެސް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސް ބޭއްވި ނަމަވެސް ޙާޟިރުވެ ކޯޓު ހުކުމްކުރުމަށް އެދިފައި ވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، 10 ޑިސެންބަރު 2025 ގެ ފަހުން ކޯޓުން ލިޔުން އެއްވެސް މުއްދަތެއް ކަރުދާސް ލިބިފައި ނުވެއެވެ.

4. އެހެންކަމުން، މައްސަލައިގެ ދަޢުވާ ފޯމާއި ލިޔެކިޔުންތަކާއި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުން އަމިއްލަ ބަޔާނާއި ހަވާލުކުރެވިފައި ވާއިރު، ޤާނޫނުގައި ކަރުދާސްތައް ހުށަހަޅަން ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތު ފާއިތުވެފައި ވާއިރު، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ ޤާނޫނީ ވަކީލު ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާއަށް އެއްބަސްވާ ފޯމު ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަނެ، ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތުގެ ނަމުގައި ވަކީލަށް ދަޢުވާއަށް އެއްބަސްވާކަން ހުށަހެޅުމުގެ ބާރު ލިބިދީފައިވާ ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ބާރު ދޭ ވަކާލާތު ވަކިން ހުށަހެޅުމަކާ ނުލައި ވެސް، އެ ލިޔުމަކީ ހުށަހެޅުއްވުމަށް ނުވާނެއެވެ. މިގޮތަށް، މި މައްސަލައިގައި ކަރުދާސް ދޫކުރުމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެދުނު ގޮތަށް ކޯޓު ހުކުމްކުރުމަށް އެދިވުން، މި މައްސަލައިގައި އަމުރު ގެނައުމުގައި ހުކުމްކުރުމަށް އަދި ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަވާޢިދު ނަންބަރު 31 "ކޯޓު ޙުކުމްތަކާ ގުޅޭ ޤަވާޢިދު" ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.

5. އެގޮތުން ހުށަހެޅި ލިޔުމުގައި، އަޙްމަދު އަސްލަމް، އަޙްމަދު ސަޢީދު، އަޙްމަދު ޝަފީޤު، މުޙައްމަދު ޙަމްދާން ޒާހިރު އަދި މުޙައްމަދު ފިރާސް އިސްތިސްނާކޮށްދޭން، ޝަރީޢަތުގެ ޤަރާރުގެ ދަށުން ސަލަމާތް، މޯލްޑިވްސް އިސްލާމިކް ބޭންކް ޕީއެލްސީ އިން ދޫކޮށްފައިވާ ފައިނޭންސް އެގްރީމެންޓް ނަންބަރު MIB/FIN-01/2022/282

ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝަރުތުތަކަށް އެއްބަސްވެގެން، USD500,000.00 (ފަސް ލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ސްޓޮކް އެންޑް ޕްލެޖް ފައިނޭންސިންގ ފެސިލިޓީއެއް އެފަރާތަށް ދޫކޮށްފައިވާކަމާއި، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުން އެއްބަސްވެފައި ވާގޮތަށް ފައިސާ އަދާކުރަމުން ނުދާކަމާއި، މި ފެސިލިޓީއާ ގުޅިގެން ޑުޕްލިކޭޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައިވާ އުޅަނދު "ޑުޕްލިކޭޓް ކްރޫޒް" (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: C1993B-10 10-T) މޯލްޑިވްސް އިސްލާމިކް ބޭންކް ޕީއެލްސީ ގައި ރަހުނުކޮށްފައިވާކަން ސާބިތުވާކަމާއި، ބުނެވިދިޔަ ރަހުނަކީ މި ފެސިލިޓީއާ ގުޅިގެން ބޭންކަށް ލިބެންޖެހޭ އެންމެހާ ފައިސާ ލިބިދެވޭނެކަމުގެ ޔަޤީންކަމުގެ ގޮތުން ކުރެވުނު ރަހުނެއް ކަމުގައި ވީހިނދު، ފެސިލިޓީއާ ގުޅިގެން ބޭންކަށް ދައްކަންޖެހޭ އެންމެހައި ފައިސާ ދައްކައި ހަލާސްކުރުވި، ފެސިލިޓީ އެކައުންޓް ބަންދުކުރެވެންދެން، ރަހުނު އެގްރީމަންޓްގެ ދަރުން ބޭންކަށް ލިބިގެންވާ އެންމެހާ އިލްތިޒާމްތަކާއި، ރަހުނު އަދި ބާރުތަކުގެ ދަށުން ބޭންކަށް ލިބިދޭން ކަމަށާއި ކަނޑައެޅި، މި ދަޢުވާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފެސިލިޓީގެ ބެލެންސް 04 ނޮވެންބަރު 2026 ގެ ނިޔަލަށްވާ USD244,826.52 (ދެ ލައްކަ ސާޅީސް ހަތަރު ހާސް އަށް ސަތޭކަ ސައުވީސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު ފަންސާސް ދެ ސެންޓް) އާއި، ޕެނަލްޓީގެ ގޮތުގައި އަރަމުންދާ USD36,647.76 (ތިރީސް ހަ ހާސް ހަ ސަތޭކަ ސާޅީސް ހަތް އެމެރިކާ ޑޮލަރު ހަތްދިހަ ހަ ސެންޓް) އަދި މި ފެސިލިޓީ އަށް މަސްމަހަށް އަރަމުންދާ "މަންތްލީ ރެންޓަލް" ފައިސާއާއި، ޕެނަލްޓީގެ ގޮތުގައި އަރަމުންދާ ފައިސާ ހުކުމްކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން 06 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި، ކޮންމެ މަހަކުވެސް އެ މަހަކަށްޖެހޭ އަދަދަށްވުރެ މަދުނޫން އަދަދެއް މޯލްޑިވްސް އިސްލާމިކް ބޭންކް ޕީއެލްސީ އަށް ދައްކަމުން ގެންދިއުމަށް، މި ދަރަނި ހަމަޖެހެންދެން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކަށް އަންގައި، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދަޢުވާ ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވެއެވެ.

ދަޢުވާ ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުވާ ގޮތް

6. މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާ ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންކަން ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވިފައި ވެއެވެ.

6.1 ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދަޢުވާ ފޮނުވި ހާޒިރުކުރުމުގެ ސަމަން ކަނޑައަޅައި، ދަޢުވާ ފޮނުވި ހާޒިރުކުރުމުގެ އަމުރުނާމާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 409 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއާތާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް އެ ޤާނޫނުގެ 410 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމާއި، މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 409 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އަޑުއެހުމަށް ދަޢުވާ ފޮނުވި ހާޒިރުކުރުމުގެ ނޯޓިސް އަޑުއެހުމަށް ހާޒިރުކުރުމުގެ ކުރި މަސައްކަތުން ހާޒިރުކުރުވާ ނަމަވެސް، އެ މާއްދާގައިވާ އިޖުރާއާތުގެ ތެރެއިން ހަވާލުކުރެވިދާނެކަމާއި، ދަޢުވާ ޤަބޫލުކުރާ ވަރުގެ ސަބަބަކާނުލާ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ހާޒިރުނުވެއްޖެނަމަ، އެ ފަރާތް ހާޒިރުނުވިކަމަށް ބަލައި، ދަޢުވާ އޮތްގޮތުގައި ބެލުމަށް ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާކަން އެނގެން އޮތެވެ.

6.2 އެގޮތުން ބަލާއިރު، ދަޢުވާއާ ހަވާލުވުމަށްފަހު، ދަޢުވާއަށް އެއްބަސްވެފައި ނުވާނަމަ، ނުވަތަ ދަޢުވާއަށް ދިފާޢެއް ހުށަހަޅާފައި ނުވާނަމަ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތާ ދެކޮޅަށް މައްސަލަ ނިންމައި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުގެމަތީން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކޮށްދިނުމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިވަޑައިގަތުމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ޙުކުމުގެ ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ ޙާލަތްތަކުގައި، އަދި އެ ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމަކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކުގައި، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 113 ވަނަ މާއްދާގައި ވެސް ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ. އަދި އެފަދައިން ޙުކުމްކުރުމުގެ ޝަރުޠުތަކަކީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއާ ހަވާލުވުމަށްފަހު، ކަނޑައެޅޭ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި، ދަޢުވާއާ ހަވާލުވުމަށްފަހު ޖަވާބު ހުށަހަޅާފައި ނުވުން ނުވަތަ އެ ދަޢުވާއަށް ދިފާޢެއް ހުށަހަޅާފައި ނުވުންކަން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާއިން އެނގެއެވެ.

6.3 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމަށް ފުރިހަމަވާން 02 (ދޭއް) ޝަރުޠެއް ވެއެވެ. އެއީ؛

(1) ސާފު ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ދަޢުވާއާއި ލިޔުންތަކާއި ބައްދަލުވެ، ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާގެ ނަކަލު ލިބި، އެއްވެސް ޖަވާބެއް ނުހުށަހެޅުމުގެ ސަބަބުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމުގެ ޝަރުޠެވެ.

(2) ދަޢުވާއި [illegible] ރައްދު ހުށަހެޅުމުގެ [illegible] ވެސް އެ [illegible] ރައްދު ނުހުށަހަޅައިފިނަމަ ސަބަބުން، ކަނޑައެޅިފައިވާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ތެރެއިން [illegible] ހަވާލުވުމުގެ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ކޯޓަށް ޙާޟިރުވުމަށް އަންގައި އިޢުލާނުކުރުމުން ވެސް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ކޯޓަށް ޙާޟިރުވެވަޑައިނުގެންނެވި، ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާ ހިމަނައިގެން، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމުގެ ޝަރުޠެވެ.

6.4 އެހެންކަމުން، [illegible]، ދަޢުވާ އަދި [illegible] ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ [illegible]، ޤާނޫނުގައި ވާގޮތުގެމަތީން ރައްދު ނުދިނުމުގެ ސަބަބުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގެ ދަށުން ރައްދުކުރުމާ ޝަރުޠުގައި، ދަޢުވާ އަދި [illegible] ރައްދުކުރުމުގެ ނުވާތީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 409 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި މައްސަލަ ނިންމައިގެން ޙުކުމްކުރުމަށް ހަމަވެއެވެ.

6.5 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 409 ވަނަ މާއްދާއަކީ، ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ އަމުރު ރައްދުކުރުމާގުޅޭ މާއްދާއެވެ. އެ މާއްދާގެ ދަށުން ޢަރުޟު ހުށަހެޅުމުގައި މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދަންޖެހޭ ސަބަބަކީ، ދަޢުވާ ފޯމާއި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ރައްދުކުރާނީ 409 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއަތާ އެއްގޮތަކަށް ކަމަށް، ދަޢުވާ ފޯމާއި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ރައްދުކުރުމުގައި އަމަލުކުރަންވީ ގޮތް ބަޔާންކުރާ 410 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާނެއެވެ.

6.6 ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-105 (ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު) ގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، ދަޢުވާ ފޯމާއި، އެ ފޯމާއެކު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ލިޔެކިޔުންތަކާއި ތަކެތި ފޮނުވުމަކީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް އެދިފައިވާ ވަސީލަތަކުން ގުޅުވިދާނެ ފޮނުވައިދިނުމަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 410 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އަމިއްލައަށް ރައްދުކުރެވޭނެކަމުގައި ބެލެވޭނެ ކަމަށެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 408 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، ޚަޞްމު ލިޔެކިޔުން ބަލައިގަންނަން ބޭނުންވާ އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތެއްގެ ޒަރީޢާއިން ކަމަށް ބުނެފައިވާނަމަ، އެ ޚަޞްމު ދިނުމާވާ އީ-މެއިލް އެޑްރެސް ނުވަތަ އިލެކްޓްރޯނިކް އެޕްލިކޭޝަނަކީ އޮފިޝަލް ގޮތުން ރައްދުކުރުން ބެލެވޭނެ ކަމަށެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ކޯޓުގެ އިންޓަރނެޓްސައިޓުގައި ސާފުކޮށް އިޢުލާނުކޮށް މައްސަލައާއި ހަވާލާދީފައިވާ ނޯޓިސް ބޭނުމުގެ، ހަވާލާދީފައިވާ ދަޢުވާއާއިގުޅޭ ގޮތުން ނިންމުމުގެ އިޢުލާނު އެ ކޯޓުން ވެބްސައިޓުގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ޤަބޫލުކުރެވިދާނެ ކަމަށެވެ.

6.7 އެހެންކަމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 410 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުމަށް، ދަޢުވާ ފޯމާއި ލިޔެކިޔުންތައް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ރަސްމީކޮށް ފޮނުވިކަމަށް ބެލެވޭނީ ދެ ގޮތަކުން ވާކަމާއި؛ އެއީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ އެޑްރެހަށް ގޮސް ސިޓީ އަތުއަތަށް ރައްދުކުރުން ނުވަތަ އެފަރާތުން އެދި އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތެއްގެ ޒަރީޢާއިން ރައްދުކުރުން، ނުވަތަ ބޭނުމުގެ ގޮތްތަކުން ރައްދުކުރުމަށް މަސައްކަތްކޮށްގެން ރައްދުކުރެވިފައި ނުވާނަމަ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 409 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއަތު ހިންގައިގެން ލިޔެކިޔުންތަކާ ހަވާލުވުމަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ކޯޓަށް ހާޒިރުވުމަށް އަންގައި އިޢުލާނުކުރުމުން ވެސް ކޯޓަށް ހާޒިރުވެފައި ނުވާނަމަ؛ އެއީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ލިޔެކިޔުންތައް ރައްދުކުރުމުގެ ކަމަށް އިތުރު ސާބިތުކުރުމެއް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޢަރުޟު ހުށަހެޅުމުގައި މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުން ގޮތް ކަނޑައެޅުމެވެ.

6.8 ބުނެވުނު ދެ ޙާލަތުގައި ވެސް ކަނޑައެޅޭ ޢަރުޟު ހުށަހެޅުމުގައި ހުށަހެޅުއްވުމުގައި ޝަރީޢަތުން އަމަލުކުރަންވީ ގޮތް ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-105 (ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ

ގަވާއިދު) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ. ދަޢުވާއާ ޙަވާލުވުމަށްފަހު ޚަޞްމު ނުދާ ޙާލަތުގައި ޙުކުމްކުރަންވީ ގޮތް ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 74 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، އަދި ޝަރީޢަތުގައި މައްސަލަ ނިންމަވާނީ، ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ބަލައި އަދި އެ މައްސަލައިގައި ޙާޟިރުވާ ފަރާތްތަކުގެ ވާހަކަ އަޑުއެހުމަށް ފަހުގައެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 409 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން މައްސަލަ ހިނގައިގެން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރަންވާނަމަ، ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ބަލައި އަދި އެ މައްސަލައިގައި ޙާޟިރުވާ ފަރާތްތަކުގެ ވާހަކަ އަޑުއެހުމަށްފަހުގައި ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 76 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.

6.9 ވުމާއެކު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރާ ޙާލަތްތަކާއި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 409 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމުގެ ޙާލަތުގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި ފެންނަން އޮންނަނީ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ފޯމާއި ލިޔެކިޔުންތަކެވެ. އެހެންކަމުން، މި ޙާލަތުގައި ވެސް، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ބަޔާން ކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި ނެތްނަމަވެސް، މައްސަލައިގައި ޙުކުމް ކުރެވިދާނެތީ، ހަމައެކަނި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާއާއި، ދަޢުވާގެ ތަފްޞީލުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލައިގެން cause of action އެއް އޮތްނަމަ، އަދި ދަޢުވާގައި ޘުބޫތުތަކެއް އޮތްނަމަ، މައްސަލައިގެ ޑިސިޝަން ބިނާކުރެވިދާނެއެވެ.

6.10 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/127 (ފާތިމަތު ޒަހާން އިބްރާހީމް ވ. އިބްރާހީމް އަލީފުޅު) ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/282 (ޢަބްދުﷲ ރަޝީދު ޙަސަން ވ. ފާސިލް އިބްރާހީމް) ޤަޟިއްޔާއާއި، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/HC-A/39 (މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް) ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، ދަޢުވާއަށް ދިފާޢު ހުށަހަޅާނުލުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމް ކުރެވޭނީ އެދި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅައިދެންނެވިކަމާއި، އަދި މިގޮތުން ޖަވާބުދާރީވުމުގައި ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭނީ މިންގަނޑަކީ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ކުރާ ދަޢުވާގައި ޘުބޫތުކުރެވޭ އޮތްތޯ، އަދި އެދިފައިވާ ފަރާތަކީ ދަޢުވާގެ ސިފައާއި ބޭނުމުގައި ހިމެނޭ، ކޯޓުން ނަގައިދޭނެ ފަރުވާއާއިބެހޭ ބެލުންކަމާއި، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކޯޓު ޙުކުމް ކުރުމުގައި، ހަމައެކަނި ދަޢުވާއާއި ދަޢުވާގެ ތަފްޞީލަށް ބަލައިގެން ނަތީޖާ ދަޢުވާ ޘާބިތުވާނަމަ، ޤާނޫނުގައި ވަގުތު ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖުރާއަތުތަކާ އެއްގޮތަށް އަމަލު ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން، ދަޢުވާއާއި ދަޢުވާގެ ތަފްޞީލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް

ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ކޯޓުން ލިބިދިނުން ހެޔޮވެއްޖެ ކަންތައްތަކެއްގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.

6.11 އެހެންކަމުން، އިސްވެބަޔާންކުރެވުނު އެންމެހައި ކަންކަމުގެ އަލިގައި ބަލާއިރު، މަދަނީ އިޖްރާއާތުގެ ޤާނޫނުގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ އަޑު ޝަރީޢަތުގައި އެހުމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނަގޮތުގެ މަތިން، ދައުވާ ފޯމު ދިރިއުޅޭކަމަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ހުރި ދައުވާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ސަމަނުން އެކަށައަޅާ ޝަރީޢަތުގައި ހާޒިރުވުމަށްފަހުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހަމަޖެހިފައިވާ ކަމާއި، އެހެންނަމަވެސް، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ދައުވާގައި ހުށަހަޅާ އެއްބަސްވުމާ އެކުލެވިގެން ވާހަކަތައް، ހަމައެކަނި އަ ސަމަނު ޖެހުމެއް، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން މުޢާމަލާތް ބައްޓަންވީ، ޝަރީޢަތް ބޭއްވުމުން އެކަން ތަޞްދީޤުކޮށްދެއްވުން ނުކުރާކަން، އަދި ބަލާއިރު ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތްތަކުގައި ވަކާލާތު އަދަދު ކޯޓުން ކަނޑައެޅުމުން، މަދަނީ އިޖްރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި އޮންނަ އޮތުމާއި، ހަމައެފަދައިން ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ކޯޓު ޙަވާލާދީ ދައުވާގެ ޙައްޤުތައް ހޯދުމަށް އުޅުއްވައިގެން ކޯޓުން ބޭނުންކުރެވިފައިވާ، ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކާއި ބެހޭގޮތުން ކަނޑައެޅުން ޢަމަލުކުރާ ކޯޓަށް ފެނުނު ގޮތަކަށް ކަމަށް، މަދަނީ އިޖްރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އޮންނަ އޮތުމަށް ބެލުމުން ފެނެއެވެ. އެހެނީ، ޝަރީޢަތުގައި ކުރިމަތިލާނުވަނީ ދައުވާ ބަޔާނުގައި ކަން ބެލުމުން ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހަމައިދިނުމަށް އެދޭ ވަކާލާތުގެ ތަފާސްކަމުގައި، ދައުވާގެ މުޢާމަލާތުގެ ތެރެއިން ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ކަނޑައެޅުމާއި، ނަމަވެސް އެ ދައުވާއާ ގުޅޭ ދަލީލެއް ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ނަމުގައި ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ނަމުގައި ބޭނުންކުރުމަށް ދައުވާގައި ވަކާލާތު އިޤްރާރުވެފައިވާ ކަމަށް އެކުލެވިގެން، ނަމަވެސް ޖެހުމެއް ކަނޑައެޅުމުގެ ޙަޤީޤަތް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ބައްޓަންކުރެވުނު ވަކާލާތު އިދާރާތަކުގެ މައްސަލަ އެކުލެވިގެން ދިނުމަށް ވަކި ކަންކަން ހިމެނިދާނެއެވެ. ބޭނުމެއް ވަކާލާތަކީ، އެ ވަކާލާތުގެ ނަމުގައިހުރެ ކަނޑައެޅުން ޝަރީޢަތުގެ ބަޔާނުގެ ކަރުދާހެއް ކަނޑައެޅެނީ އެހެން ޤާނޫނީ އިޖްރާއާތުގެ ވަކިކުރުމުން ތަޢުލީމުދާރީ ބަލާގޮތުގެ ވަކާލާތަކެވެ.

6.12 ބަހުސްގެ ބާރުކޮށްކަމާއި ބެލިނަމަވެސް، ޝަރީޢަތް ހިންގައިގެން މައްސަލައިގެ ގޮތުން މައްސަލައިގައި ބައްލަވާލެއްވި ވަކި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހަމައެކަނި ކަނޑައެޅުނު ދައުވާއާއި ނަމަވެސް އެވަރުގެން ކަނޑައަޅަން އެދި ހަމަ ކަނޑައެޅުނު ވަކާލާތު އެތައްގޮތަކުން ސާބިތުނުވެއެވެ. އެހެނީ، ދައުވާ ސާބިތުވުމަށް ނުވެސް ބިނާވެފައި ދަލީލު ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑެއް އެ ދައުވާއާއި ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކުރެވުނު މިންވަރުގެ މައްސަލައެވެ.

6.13 އެހެންކަމުން، ޤާނޫނުން ވަކި ކަންތައްތަކެއް ފުރިހަމަވެފައިވުން ލާޒިމުކުރާ ފުރުޞަތެއް ނަގައިދިނުމަށް އެދިފައިވާ ދައުވާއެއްގައި އެ އިޖުރާއަތެއް ފުރިހަމަވެފައިވޭތޯ ބެލުމަކާނުލައި، ނުވަތަ ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާގެ މައުޟޫޢުގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅިގެން ނުނިމޭގޮތަކާ، ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް އެކަނި ބެލުމަކަށްވުރެ އަދި ޝަރީޢަތުގައި ކޯޓު ބުނުމަކުން އެ ފުރުޞަތެއް ނަގައި ނުދެވިދާނެ ބާރުތަކެއް ޤުދުރަތު ލިބިގެންވާނެއެވެ. ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ނަގައިދިނުމަކީ އެދޭ ފުރުޞަތެއް ޝަރީޢަތުގައި ކުރާ ބުނުމަކުން ނަގައިދެވޭ ދޭން އަމަލުކުރަންޖެހޭ ވަކި ގޮތެއް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވެއެވެ.

6.14 ބުނުމުގެ ކުރުވުނު ހަސްބުންގެ ބާސިމާގައި ކައުންސިލް ނުވަތަ ސަރަޙައްދު ހިންގުމާ ނުވަތަ ހަސްބުންއެގެ ޒައިދު ބާސިމާގައި ކައުންސިލް، މިޔާގެ މައްކަން ސަރުކާރު ބުނުމުއްކުރުމުން އެ ބުނުމުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނީ އިޚްތިޔާރުތަކެއް ކުރިމަތިވެގެން ދެއެވެ. އެގޮތުން ބަލާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 26 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދީފައިވާ އިންތިޚާބުތަކަށް ކުރިމަތިލުމުގެ ޙައްޤާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 40 ވަނަ މާއްދާއިން ލިބިދީފައިވާ މުދަލުން މުއާމަލާތްކުރުމުގެ ޙައްޤު ފަދަ އަސާސީ ޙައްޤުތަކަށް ހުރަސްތަކެއް ކުރިމަތިވެގެންދެއެވެ. ވީމާކަ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި، މަތީ މަޙްކަމާގެ ނިންމުންތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބަލާއިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އަމިއްލަ ފަރާތުގައި ބުނެވިގެންދާ ޝަރީޢަތުން ބަލައި ވަޒަންކުރަންޖެހޭ ޙާލަތުގައިމެނުގެ ބަޔާންކުރާގޮތަށް ކަންކަން ސިފަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1129,1130-CVC-2025 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރި ގޮތުގައި ބަޔާން ކުރެވިފައި ވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދައުވާ ހުށަހެޅުމުގައި ދުވަސްކުރުވާއިރު، ކޯޓުން ބަލަންވާނީ ކަމަކީ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ފުރިހަމަވެފައިވޭތޯ ބެލުމާއި، ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ވާޤިޢާތަކަށް ބަލާފަ ލިޔެކިޔުން، ނުވަތަ ހެކި، ނުވަތަ އެ ފުރުޞަތު ޝަރީޢަތުން ނަގައިދިނުމަށް ބާރުލާ އެންމެފަސް ކަމުގެސަނަދު އިސްތިސްނާ ހުށަހަޅާފައިވާތޯ ބެލުމާއި، އަދި އެ ފުރުޞަތު ނުވަތަ ފައިސާއަށް ޝަރީޢަތުން ނަގައިދިނުމަށް މަނާކުރާ ޝަރީޢަތުގެ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ސަބަބުތަކާ އިސްލާހު އިމުންވަރުގައި ބަލައި ވަޒަންކުރުން ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކުން ބޭރުގެ ނަޒަރިއްޔާތުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެއްކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.

6.15 މިކަންކަމުގެ އިތުރުން، ދައުވާ ހުށަހެޅުމުގައި ބުނެފައިވާ ކުރިމަތިލުމަށް އެދިގެން ކުޑަކުދިން ނުވަތަ ޙައްޤުދާރަށް ވިޔަފާރިވެރި ފަރާތަށް ދަރާފައި ކަމުގައިވާނަމަ، އެ ހުށަހެޅުމާގުޅޭ ހުށަހެޅުން ލާޒިމުވާނެކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

7. މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، ދައުވާ މި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ދައުވާ ވާއިރު މި ކޯޓުން ޒަރޫރީ ވިދާޅުފުޅުގޮތަށް ދައުވާލިބޭ ފާހަގަކޮށްގެން ހަމަޖެހިފައިވާނަމަ، ޤާނޫނުގައި

ވާގޮތުގެމަތީން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުން މި ދަޢުވާއަށް އެއްވެސް ރައްދެއް ދީފައި ނުވާތީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ބަލައިނިންމައިދިނުމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވެއެވެ.

8. ޤަޟިއްޔާގެ ޢަދަދު ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދަޢުވާއާއި، ޤަޟިއްޔާގެ ޢަދަދު ކޮޅަށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ދަޢުވާއާއި، މުދާ ވަކިކޮށްދިނުމާގުޅޭ ދަޢުވާއެއްގެ ބަޔާނެއް، މުދާ ވަކިކޮށްދިނުމުގެ ބައިވެރިޔާ ޙުކުމްގެ އަދި ދަޢުވާގެ އިންޒާރު ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދަޢުވާ ޙަވާލުކުރުމުގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުގައި، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ބަލައިނިންމުމަށް [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤަޟިއްޔާގެ ޢަދަދު [illegible]، [illegible] ދަޢުވާއާއިގުޅިގެން، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ބަލައިނިންމުމަށް އެދި ހުށަހަޅައިފިނަމަ އެކަން ދަޢުވާއާއި ދިފާޢުކުރުމަށް، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ބަލައިނިންމުމަށް އެދި ދުވަސް ހުށަހަޅަމުންދާކަމަށް، އަދި އެންމެ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގައި، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ބަލައިނިންމުމަށް [illegible] ކޮށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލައިގެން އަންގައެވެ.

9. މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމުގެ ފުރުޞަތުދިނުމަށް އެދިފައިވާތީ، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ބަލައިނިންމުމަށް އެދިފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ކަމަށް ބަޔާންކުރެއެވެ. ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ބަލައިނިންމުމަށް އެދި ކުރާ އަމުރު އެޕްލިކޭޝަން އާއެކު ފޯމް ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.

10. މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާއަކީ، ދަޢުވާގެ ތަފްސީލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މި މައްސަލައިގައި cause of action އެއް އޮތް ބާވަތުން، މަދަނީ ދަޢުވާއެއް ހުށަހަޅާއިރު އެ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ހެކި، އެ ދަޢުވާއާއެކު ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅަންވާނެ ކަމަށާއި، އަދި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން އޭނާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅާއިރު، އެ ދިފާޢު ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ހެކި ހުށަހަޅަންވާނެކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 201 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުޞޫލާ އެއްގޮތަށް، މި ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅަން ބޭނުންވާ ލިޔެކިޔުންތަކެއް ދަޢުވާ ފޯމާއި ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.

11. އެގޮތުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން މި ދަޢުވާގައި ހޯދަން އެދިފައިވާ ފައިސާގެ ބަދަލު ލިބިދިނުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޔާން، [illegible] ލިޔުމުން [illegible] އެއްބަސްވުންތަކުގެ ކޮޕީއާއި، [illegible] ކޮޕީއާއި، [illegible] ކޮޕީއާއި، [illegible] ސިވިލް [illegible] ކޮޕީއާއި، [illegible] ކޮޕީއާއި، [illegible] ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.

12. ބުނެވުނު ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ލިޔުމުންވެފައިވާ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަށުން ދައުވާގައި ބަޔާންކުރާ ފެސިލިޓީ ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކަށް ދޫކުރެވިފައި ވާކަމާއި، އެގްރީމަންޓް ނަންބަރު MIB/FIN-01/2022/282/L393 (ޑިމިނިޝިންގ މުޝާރަކާ އެގްރިމަންޓް ފޮރ ސޭލް އެންޑް ލީސްބެކް ފައިނޭންސިންގ ފެސިލިޓީ) ގެ ދަށުން ޓްރޯފިކާސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އަށް ފެސިލިޓީ ދޫކުރެވުނު ކަމާއި، ޖޮއިންޓް އެންޑް ސެވަރަލް ގެރެންޓީ އެގްރީމަންޓް ނަންބަރު MIB/FIN-01/2022/282/L394 ގެ ދަށުން، އަޙްމަދު އަސްލަމްއާއި، އަޙްމަދު ސައީދުއާއި، އަޙްމަދު ޝަރީފުއާއި، މުޙައްމަދު ޙަމްދާން ބާޤިރުއާއި، މުޙައްމަދު ޝިހާބް ގެރެންޓީ ދީފައި ވާކަމާއި، އެ ފެސިލިޓީގެ ބަނދަން މޯގޭޖް އެގްރިމަންޓް ނަންބަރު MIB/FIN-01/2022/282/L395 ގެ ދަށުން ކަނޑު އުޅަނދުގެ ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު C1993B-10 10-T (ޓެމްޕްރަރީ ކޯޑް) އެވެ ދިޔާ އުޅަނދު ބަނދަން ކުރެވިފައި ވާކަން އެނގެން އޮތެވެ. އަދި އެގްރީމަންޓް ފެނުން އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުން ފައިސާ ދައްކާފައި ނުވާކަން އެނގެން އޮންނައިރު، ފެސިލިޓީގެ ބާކީގައި 04 ނޮވެމްބަރު 2026 ގެ ނިޔަލަށް USD244,826.52 (ދުއި ލައްކަ ސާޅީސް ހަތަރު ހާސް އަށް ސަތޭކަ ސައްބީސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު ފަންސާސް ދެ ސެންޓް) އާއި، ޕްރޮފިޓްގެ ގޮތުގައި އަރާފައިވާ USD36,647.76 (ތިރީސް ހަ ހާސް ހަ ސަތޭކަ ސާޅީސް ހަތެއް އެމެރިކާ ޑޮލަރު ހަތްދިހަ ހަ ސެންޓް) ވާކަން އެނގެން އޮތެވެ. އެހެންކަމުން، ބަޔާންކުރެވުނު ދަލީލުތަކުން ފެސިލިޓީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ހޯދުމަށް އެދިފައިވާ ފައިސާއަކީ ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭ ނުދައްކާވާ ފައިސާކަން ދައުވާއާއެކު ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުން އެނގެން އޮތެވެ.

13. މި ދައުވާ މި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން، ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކަށް މި ދައުވާއާއި ލިޔެކިޔުންތަކުގެ ކޮޕީ ފޮނުވިފައެވެ. އެހެންކަމުން، މި ދައުވާ މި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާކަމާއި، މި ދައުވާގައި އެދިފައިވާ ފައިސާ/ފަރުވާ ތަކަކީ ކޮބައިކަމާއި، މި ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކަކީ ކޮބައިކަން ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކަށް އެންގުނެވެ. މި ދައުވާ ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން ދައުވާއާގުޅޭ ލިޔެކިޔުންތަކާއި ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ފޮނުއްވާއިރު، ޗާޓުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖްރާއަތުގެ ތެރެއިން ޖަވާބުދާރީވުމަށް މުއްދަތު އިޢުތިރާޟުކުރާނަމަ، ދައުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ދައުވާގައި ދައުވާއަށް ޖަވާބު ދީފައިނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ހާޒިރުނުވުމަކީ މި މައްސަލަ ނިމުމާ ހަމައަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް މި ދައުވާގެ ހިސާބު، ފަރާވާފައި ނުބަލައިގަތުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

14. މި މައްސަލައާ ގުޅޭ އުސޫލުން މި ކޯޓުން ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކެއްކަން އެނގެންއޮތުމާއި، ލިޔުމުން ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ބަލާއިރު، އެ ފަރާތްތަކުގެ ބާކީގައި، މި ދައުވާގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭކަން، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން މި ދައުވާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކަނޑައަޅާފައިވާ ދަލީލުތަކުން ސާބިތުވާތީ، މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް

ހިންގައިގެން، މި ދައުވާ އާއިދު ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައެޅިގެންދާ ބާވަތުގައި ކޯޓުން ނަގައިނުދެވޭނެ ފަދަ ފަރުވާއަކަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އިދިކޮޅުފަރާތަށް ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކަށް ޖަވާބުދިނުން އެނގެންނެތެވެ.

15. މި މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތަށާއި، ކަމާގުޅޭ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމުގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޝަރުޠުތައް މި މައްސަލައިގައި ފުރިހަމަވެފައިވާކަން އެނގެންއޮތުމާއި، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާގޮތަށް މި މައްސަލައިގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމަށް ހުރަހެއް އޮތްކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

16. މި މައްސަލައަކީ ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައުވާއަށް ޙާޟިރުވެފައި ނުވާތީ، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރެވިދާނެ ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅުމުން ޙުކުމްކުރުމަށް މައްސަލައެކެވެ. ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރެވިދާނެ އޮތް ހުށަހެޅިފައިވާ މި މައްސަލަ ނިންމުމުގައި، ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ބަލައި އެ މައްސަލައިގައި ޙާޟިރުވާ ފަރާތުގެ ބަސް އަދި އެކުލަވައިގެން ފަރާތްތަކަށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 74 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވިޔަސްވެސް، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރެވޭ މައްސަލަތަކަކީ ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާއާއި، ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލައިގެން، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ނިމިގެންދާ މައްސަލަތަކަކަށްވާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލައިގެން ސަރީޢަތުން އިތުރަށް ސާބިތުކުރަންޖެހޭކަމެއް ކަމުގައި މި މައްސަލައިގައި ނުބެލެވޭ، މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާއާއި 5 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެ ޤާނޫނުގެ އަސާސް އަސާސީ މަޤްޞަދުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި، މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާނީ ޝަރީޢަތުން ބައްލަވައިގެން ނިންމާފައެވެ.

ޙުކުމް

ދެންވަރު، ބޮޑުވިރިއަ ކަންކަން އެޅުމަށް ހުރުމުން، ޖެޕޮރޓީސް ޕްރޮޕަޓީޒް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު:C-578/2007) އާއި، ގދ. ދޫންވަރު، ހިލޭގާވިލާ، އަޙްމަދު އަސްލަމް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063039) އާއި، ގދ. ދޫންވަރު، ސަޢީދާގެ، އަޙްމަދު ސަޢީދު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063245) އާއި، މާލެ، ގޯއްޗި ނަންބަރު 11088 (ވޭރެގެ)، އަޙްމަދު ޝަފީޤު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A040091) އާއި، ސ. ހުޅުދޫ، ފެހިވިލުވަރުގެ، މުޙައްމަދު ހަމްދާން ޢާދިލް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A277347) އާއި، ގދ. ދޫންވަރު، ސޯވަންސި، މުޙައްމަދު ވިޝާމް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A062152) ގެ މައްޗަށް ޙުކުމްކުރެވިފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު:C-0255/2010) އިން ޙުކުމްކުރިއިރު މި ދައުވާގައި ހިމެނޭ ވިޔަފާރިތަކުން ބަލައި، އަޙްމަދު އަސްލަމްއާއި، އަޙްމަދު ސަޢީދާއި، އަޙްމަދު ޝަފީޤާއި، މުޙައްމަދު ހަމްދާން ޢާދިލް އާއި، މުޙައްމަދު ވިޝާމް އަދާކުރަންޖެހޭ، ޖެޕޮރޓީސް ޕްރޮޕަޓީޒް ލިމިޓެޑްގެ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ

ޕީއެލްސީ އިން ދޫކޮށްފައިވާ ލެޓަރ އޮފަރ ނަންބަރު MIB/FIN-01/2022/282 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝަރުޠުތަކަށް އެއްބަސްވެގެން، USD500,000.00 (ފަސް ލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ސޭލް އެންޑް ލީސްބެކް ފައިނޭންސިންގ ފެސިލިޓީއެއް ދޫކޮށްފައި ވާކަން ސާބިތު ވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުން އެއްބަސްވި ގޮތަށް ފައިސާ އަދާކުރަމުން ނުދާކަން ލިޔެކިޔުންތަކުން ސާބިތުވާ ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި ފެސިލިޓީއާ ގުޅިގެން ޑުޕްލެކްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައިވާ އުޅަނދު "ޑުޕްލެކްސް ކްރޫޒް" (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: 10-T C1993B-10) މޯލްޑިވްސް އިސްލާމިކް ބޭންކް ޕީއެލްސީ ގައި ރަހުނުކޮށްފައި ވާކަން ސާބިތުވާ ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ބުނެވިދިޔަ ރަހުނަކީ މި ފެސިލިޓީއާ ގުޅިގެން ބޭންކަށް ލިބެންޖެހޭ އެންމެހާ ފައިސާ ލިބިދޭނުކަމުގެ [illegible] ގޮތުން ކުރެވުމުން ރަހުނުގެ ކަމުގައި ވިއްކިނދު، ފެސިލިޓީއާ ގުޅިގެން ބޭންކަށް ދައްކަންޖެހޭ އެންމެހައި ފައިސާ ދައްކައި ހަވާލުކުރުމަށް، ފެސިލިޓީ އެކައުންޓު ބަންދުކުރެވެންދެން ރަހުނު އެގްރީމަންޓްގެ ދަށުން ބޭންކަށް ލިބިގެންވާ އެންމެހާ އިޚްތިޔާރުތަކާއި، ޙައްޤުތަކާއި އަދި ބާރުތައް ބޭނުންކުރުމުގެ ފުރުޞަތުދޭން ކަމަށް ކަނޑައަޅައި،

މި ދަޢުވާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފެސިލިޓީގެ ބާކީގައި 04 ނޮވެމްބަރު 2026 ގެ ނިޔަލަށްވާ USD244,826.52 (ދެ ލައްކަ ސާޅީސް ހަތަރު ހާސް އަށް ސަތޭކަ ސައްބީސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު ފަންސާސް ދެ ސެންޓް) އާއި، [illegible] USD36,647.76 (ތިރީސް ހަ ހާސް ހަ ސަތޭކަ ސާޅީސް ހަތް އެމެރިކާ ޑޮލަރު ހަތްދިހަ ހަ ސެންޓް) އަދި މި ދަޢުވާ [illegible] ފައިސާއާއި، [illegible] ފައިސާއާއި، ފެސިލިޓީ [illegible] އެންމެހައި ފައިސާ [illegible] މޯލްޑިވްސް އިސްލާމިކް ބޭންކް ޕީއެލްސީ [illegible] މޯލްޑިވްސް އިސްލާމިކް ބޭންކް ޕީއެލްސީ [illegible] މިއަދު (10 ނޮވެމްބަރު 2026) އިން ފެށިގެން 06 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި މި ދަރަނި އަދާކުރުމަށް [illegible]، ޑުޕްލެކްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު:C-578/2007) އާއި، ގއ. ދެއްވަދޫ، [illegible]، އަހުމަދު އަސްލަމް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063039) އާއި، ގއ. ދެއްވަދޫ، [illegible]، އަހުމަދު ސައީދު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A063245) އާއި، މާލެ، ގޯޅި ނަންބަރު 11088 (ފުލެޓް)، އަހުމަދު ސަލީމް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A040091) އާއި، ސ. ހުޅުދޫ، [illegible]، މުޙައްމަދު ހަމްދާން ޒާހިރު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A277347) އާއި، ގއ. ދެއްވަދޫ، [illegible]، މުޙައްމަދު ވިޝާލް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A062152) އަށް އަންގައި، ޑުޕްލެކްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއާއި، އަހުމަދު އަސްލަމްއާއި، އަހުމަދު ސައީދުއާއި، އަހުމަދު ސަލީމްއާއި، މުޙައްމަދު ހަމްދާން ޒާހިރުއާއި، މުޙައްމަދު ވިޝާލްގެ އަތުން [illegible] ހުކުމްކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމްކުރީ

ޤާޟީ [illegible] އާދަމް